

Rok 28. Przedpłata na pocztach: kwartalnie 1,25 mrk., z odnoszeniem do domu 1,62 mk. — Inseraty od wiersza drobnego 25 fen — Rękopisów się nie zwraca. — Ekspedycja ulica Posadowskiego 39.

Telefon Redakcji: 1142.
Poznań, piątek 16 września 1910.
Telefon Ekspedycji: 1013.

Przedpłata w Poznaniu: kwartalnie 1,20 mrk. z odnoszeniem do domu 1,45., miesięcznie 40 f., z odnoszeniem 50 fen. — „Wielkopolanin“ wychodzi codziennie. — Redakcja ul. Dolna Wałowa 1. **Nr. 212.**

Sejmik Związku Spółek Zarobkowych.

Drugie plenarne posiedzenie sejmiku Związku Spółek Zarobkowych zagaił o godz. 9 z rana marszałek p. szambelan Cegielski. Sprawozdanie z działalności Banku Związku, dał dyr. tegoż p. Michał Więckowski.

Swego czasu obszernie o działalności Banku pisaliśmy, dla tego dziś odnośnych liczb nie podajemy. Uzupełniania daje X. patron Wawrzyniak. Mówca szczególny przycisk kładzie na wysokość procentów płaconych przez Spółki deponentom. X. dr. Skrzydlewski wywodzi, że należy zachować ostrożność przy udzielaniu osobistego kredytu — opartego na wekslu, upewnionym przez hipotekę. Należy żądać koniecznie odpłat z weksla, — hipoteka bowiem nie daje często tej pewności, jaką jej przypisujemy. Odmiennego zdania jest p. dr. Rzepnikowski — owszem należy brać przy udzielaniu kredytu hipoteki na pewność weksla — tem bardziej, że należy oszczędzać ręczycieli, a trzymać się dłużnika.

Należy wprawdzie żądać odpłat, jeżeli jednak hipoteka dana jako podkładka jest pewną, to niekoniecznie trzeba domagać się odpłat. Starczy, jeżeli dłużnik regularnie opłaca procent.

Następnie omawia mówca, kiedy ma Spółka kredyt czerpać z Banku Związku. Mówca jest zdania, że Spółka nie powinna brać z banku pożyczek w celach spekulacyjnych, lecz jedynie na spłacanie zobowiązań. Spółka rozwija się najpewniej, jeżeli operuje kapitałami w własnej okolicy zebranemi. Bank Związku jest ważnym czynnikiem w życiu Spółek i nie powinny Spółki utrudniać mu działalności. X. Prądzyński, delegat ze Strzelna, wywodzi, że zrozumiałem jest, iż Bank Związku nie zawsze może udzielać kredytu, lecz mniej zrozumiałem jest, gdy obieca udzielić kredytu, a obietnicy nie dotrzyma — odnosi się to szczególnie do „Rolników“. Zwykle daje Bank kredyt wekslowy przy dwóch żyrantach — od „Rolnika“ w Strzelnie żądano, aby na wekslach była podpisana cała Rada Nadzorcza, składająca się z 9 członków, a również zarząd miał dać swe podpisy. Te utrudnienia kredytowe będą miały ten skutek, że „Rolniki“ będą musiały łowić deponentów — a to się tylko uda przez wysoki procent im dawany, co się intencjom Patronatu sprzeciwia. Mówca uprasza o wyjaśnienie kwestji wyżej poruszonych. X. Patron podaje następne wyjaśnienia:

„Rolnik“ ma na ogół być finansowanym przez miejscową Spółkę.

Patron stara się też tylko tam zakładać „Rolniki“, gdzie są banki ludowe. Nie należy Banku Związku obciążać zbyt wielkiemi wymaganiami.

Właśnie najodpowiedniej będzie, aby miejscowy bank ludowy lub Spółka finansowały „Rolnika“, bo one znają najlepiej stosunki, stan finansowy i rozwój „Rolnika“. Miejscowi wiedzą lub mogą się dowiedzieć, czy „Rolnik“ nie wychodzi po nad swe siły i zasoby. Może się zdarzyć, że Bank ludowy nie ma dosyć kapitału na finansowanie „Rolnika“ — wtedy udaje się do Banku Związku — a sprawę udzielenia kredytu się rozważa. Jeżeli zaś „Rolnik“ wprost żąda kredytu od Banku, wtedy Bank rozważa, jaką pewność „Rolnik“ przedstawia, jeżeli ta pewność nie jest dostateczną, wtedy na pewność weksla ma dać podpisy Rada Nadzorcza i Zarząd. Bank Związku musi mieć pewność, bo zbyt ważnym czynnikiem jest w życiu spółkowem aby go można narazić na straty.

Wyjaśnienia do poszczególnych przypadków poruszonych przez X. Prądzyńskiego daje p. dyr. Więckowski.

Z wywodami X. Patrona polemizuje delegat p. Majewski, mianowicie gani, że B. Zw. w niektórych razach brał za wysokie prowizje. Przykład taki oddziałuje źle na inne instytucje, które uważają, że mogą podobnie postępować. X. Patron wyraża życzenie, aby poruszone sprawy przedłożono mu piśmiennie, a wtedy, jeżeli zarzuty będą uzasadnione, nastąpi naprawa.

Delegat p. Wąsowicz zaleca dawanie kredytu realnego na dogodniejszych warunkach. Mówca jest zdania, że B. Zw. będzie mógł dawać Spółkom pożyczki po niższej stopie procentowej niż dotąd. O sposobie udzielania kredytu przez B. Zw. przemawia delegat p. Sroczyński, zresztą popiera życzenie delegata p. Wąsowicza.

Referentem w sprawie: Spółki a dywidenda — jest X. kan. Adamski. Mówca wyjaśnia niektóre przyczyny, dla których Spółki wyznaczają wysokie dywidendy. Mówca poleca następną rezolucję: Sejmik stwierdza, iż dywidendę należy nazwać wysoką, skoro ona przekracza wysokość procentu pobieranego przez Spółkę od kredytu, udzielanego dłużnikom. Sejmik oświadcza ponownie, iż wysoka dywidenda nie jest rękojmią najlepszej gospodarki w Spółce, ani miarą wartości Spółki. Dążenie do wypłaty wysokich dywidend pojmuje Sejmik jako dowód nie dość pogłębionego śród członków zrozumienia potrzeby zaopatrywania funduszów rezerwowych i zaprowadzenia normalnego stosunku kapitału własnego. Stąd poleca Sejmik usilnie Zarządom i Radom Nadzorczym, aby po pierwsze walnym zebraniom proponowały umiarkowane dywidendy, po drugie, aby na walnych zebraniach pouczały członków o zasadach prawidłowej w Spółkach gospodarki.

W dyskusji zabiera głos pan dr. Karasiewicz, wyjaśniając, że Spółki ziemskie według statystyki niedają zbyt wysokich dywidend. Po przemowie pana Wojewodzkiego, który twierdzi, że niektóre instytucje dają za wysokie dywidendy, rezolucję jednogłośnie przyjęto.

Na temat: „Spółka a emerytura“ referował p. dr. Rzepnikowski. Mówca przedkłada następną rezolucję:

Sejmik uważa zaprowadzenie emerytury za rzecz pożyteczną i poleca Patronowi zająć się jak najrychlej przygotowaniem tej sprawy, aby Spółki swoim członkom Zarządu i urzędnikom biurowym na starość i w razie niemocy przez odpowiednią emeryturę byt zapewnić mogły.

Rezolucją przyjęto.

Członek Patronatu p. Juljan Dziembowski z Sosnówca omawiał sprawę inwentaryzacji protokółów w Rolnikach. Po kilku uwagach ze strony X. dr. Skrzydlewskiego przyjęto następną rezolucją:

„Ze względu na doniosłość inwentaryzacji w Rolnikach uchwala Sejmik:

1) Zawezwać „Rolniki“, aby najdalej do 31 grudnia r. b. przedłożyły Patronatowi swe wnioski co do formy i treści protokółu inwentaryzacyjnego.

2) Prosić Patronat, aby wydał następnie wzór do protokółu inwentaryzacyjnego dla Rolników z odpowiedniemi objaśnieniami, tak prawa spółkowego, jak i odnośnych przepisów prawa handlowego.

3) Prosić Patronat, aby umożliwił za pomocą kursów dla członków zarządów i rad nadzorczych Rolników, bliższe zapoznanie się z istotą najważniejszej czynności rady nadzorczej „Rolnika“ to jest z protokółem inwentaryzacyjnym“.

Rezolucję przyjęto.

O zadaniach Spółek ziemskich referował dłużej pan dr. Karasiewicz i X. Patron. (O sprawie tej rozpiszemy się obszerniej, opierając się na cennych uwagach księdza Patrona. Przyp. Red.) Referent przedkłada następną rezolucję:

„Sejmik ponownie zaznacza, że uważa za konieczne istnienie Spółek ziemskich, które kierowałyby prawidłowo handlem ziemią, chroniły kupujących i sprzedających od lichwy i wyzysku niesumiennych agentów; pośredniczyły uczciwie w sprzedawaniu i kupnie i regulowały hipoteki mniejszych właścicieli ziemskich.

Społeczeństwo powinno się starać, ażeby w każdym powiecie istniała Spółka ziemska, która pracowałaby na tych zasadach w swoim okręgu.

Sejmik uznaje potrzebę zwoływania osobnych zebrań przez Patronat, na których Spółki ziemskie mogłyby radzić nad odrębnymi swymi interesami i nad ulepszeniem książkowości, dzieląc się swemi doświadczeniami.

Do referatu zabierali głos panowie dr. Rzepnikowski i dr. Karasiewicz, X. Duczmal z Gołańczy i Mąkowski z Pobiedzisk.

Rezolucję przyjęto.

Na temat „Spółki a kupiectwo“ przemawia X. Patron Wawrzyniak.

Referent zaznacza, że najpodatniejszym gruntem do zakładania typu Spółek: „Kupiec“ są Prusy Zachodnie. Tam są duże wsie, w których takie Spółki były potrzebne, tem bardziej, że handel był więcej niż u nas w rękach obcych. Patron jest zdania, że skoro nadejdzie czas to i Spółka Kupiec i Rólnik się rozwiążą i przejdą w ręce prywatne. Z wielu stron wzywano Patronat, aby dawał inicjatywę do zakładania konsumów, lecz Patronat ręki do tego przyłożyć nie chce, bo wie, że to zaszkodziłoby naszemu Kupiectwu. Wiemy, że niemieckie konsumy szkodzą kupcom. W końcu przedkłada referent następną rezolucją:

Związek Spółek uważał za naczelne zadanie walkę przeciwko lichwie przez banki pożyczkowe. Po wykształceniu bankowem naszego społeczeństwa Związek przystąpił do zakładania Spółek niepożyczkowych z zachowaniem jednak wszelkiej przezorności.

Sejmiki dawniejsze oświadczyły się wyraźnie co do Spółek „Kupiec“ i „Rolnik“. Stanowiska naszego nie zmieniamy, Sejmik wyraża przekonanie, że byłoby dla nas nieszczęściem i szkodą hamowanie rozwoju kupiectwa i z tego względu oświadcza się przeciwko zakładaniu Spółek tak zw. konsumcyjnych i poleca ponownie Kupcom i Rolnikom, aby nie dawały powodu do poważnych i uzasadnionych zarzutów ze strony naszego kupiectwa, którego rację bytu i rozwoju najzupełniej uznajemy.

Rezolucją przyjęto jednogłośnie. Na tem skończyły się obrady drugiego dnia.

Z rana o godzinie 8 odprawił ksiądz Patron w kościele farnym mszą świętą na intencją Sejmiku Związku Spółek Zarobkowych.

Wybory uzupełniające.

Jako kandydata na okręg kościańsko-grodzisko-nowotomysko-śmigielski polecają w „Dz. Pozn.“ w miejsce zmarłego śp. dr. W. Skarzyńskiego, p. Fr. Morawskiego, byłego redaktora „Kurj. Pozn.“. Pan Fr. Morawski kilkakrotnie już kandydował i doznawał porażek. Obecnie ma widoki powodzenia. Pan Morawski jest niewątpliwie bardzo uzdolnionym i z pewnością odda Kołu polskiemu znaczne usługi.

Kolonizacji zabrakło ziemi.

Gdyby prezydent Gramsch istotnie wspominał cesarzowi o braku ziemi — pisze wolno-konserwatywna „Post“ — wtedy by się nie mijał z prawdą. Albowiem obszary, dla kolonizacji przeznaczone, topnieją.

Dalszy zaś nabytek ziemi jest bardzo utrudniony, aczkolwiek w kasie zasobów pieniężnych nie brak. A od Polaków ziemi prawie wcale nie można nabyć. Z 29 majątków, zakupionych w roku ubiegłym, nabyto tylko 5 z rąk polskich.

A gdyby tylko od Niemców ziemię zakupywano w dalszym ciągu, wtedy wielka posiadłość pozostałaby tylko jeszcze w posiadaniu polskiem. Wytworzenia takich warunków należy koniecznie uniknąć.

Wprawdzie stoją jeszcze domeny królewskie, zdobyte w granicach kolonizacji kosztem 25 miljonów, do dyspozycji. Ale domeny te należą, mocą długoletnich zazwyczaj kontraktów, jako dzierżawy do osób prywatnych.

Ważne dla każdego robotnika.

Poświadczenia lekarskie przy staraniu się o rentę na niemoc — a ubezpieczalnie krajowe. Dowodu niezdolności do pracy dostarczyć winni wedle § 112 ust. 1 ustawy o zabezpieczeniu na niemoc starający się o rentę, a zatem i oni je opłacić powinni.

W praktyce jednakże obowiązek ten prawie wszystkie ubezpieczalnie albo zniosły zupełnie, albo też znacznie ułatwiły, zawierając z izbami lekarskiemi umowy co do wysokości opłat, poświadczeń i ponosząc część albo wszystkie ich koszty.

Po wejściu w życie rozporządzenia pruskiego ministerstwa dla handlu i przemysłu z dnia 15 listopada 1908 r., odnoszącego się do postępowania przed niższemi władzami administracyjnemi przy staraniu się o rentę, a określającego czynność lekarzy zaufania ubezpieczalni w tem postępowaniu, niektóre ubezpieczalnie wypowiedziały zawarte z izbami lekarskiemi umowy.

Wedle tego rozporządzenia lekarz zaufania ubezpieczalni rewidować powinien starającego się o rentę w postępowaniu wstępnem, we wszystkich przypadkach, w których rewizja jest konieczną a także być obecnym na terminie przed niższą władzą administracyjną. Tu po przejrzeniu akt i przedstawieniu stosunków gospodarczych starającego się o rentę, przedstawia lekarz zaufania wynik rewizji lekarskiej i wypowiada swoje zdanie o zdolności zarobkowania odnośnej osoby.

Ponieważ powyższe rozporządzenie ministerjalne, co do czynności rzeczoznawców lekarskich wogóle, fałszywie tłumaczono, wydał Urząd Rzeszy dla spraw zabezpieczeniowych pod dniem 9-go lipca 1909 roku okólnik, który sprawę wyjaśnia. W okólniku tym powiedziano:

„Chociaż rozporządzenie ministerjalne czynność rzeczoznawczą lekarzy zaufania ubezpieczalni krajowych w postępowaniu wstępnem w wyraźny sposób określa, tem samem nie wyklucza jednakże czynności rzeczoznawczej innych lekarzy, zwłaszcza tych, którzy starających się o rentę dotychczas leczyli. Jak z przepisu rozporządzenia pod l. 1 ust. 1 wynika, przewiduje ono, że starający się o rentę poświadczenie swego lekarza sami dostarczą. Gdyby jednakże tego nie uczynili, a poświadczenie okazało się potrzebnem, nakazuje wyraźnie wysłuchanie odnośnego lekarza.

„Wynika z tego, że owo rozporządzenie nie zabrania bynajmniej ubezpieczalniom zatrzymania odn. przywrócenia dotychczasowych ułatwień co do opłat poświadczeń lekarskich. Ubezpieczalnie zachować powinny ułatwienie wspomniane nietylko w interesie starających się o rentę, ale także w interesie własnym. Wysłuchanie lekarza, który leczył odnośną osobę, prawie nigdy nie będzie bez znaczenia.

„Rzecz przedstawia się tu podobnie, jak w zabezpieczeniu na nieszczęśliwe wypadki, chociaż prawodawca tu nie tak wyraźnie jak tam wskazał, aby we wszelkich wypadkach, w których orzeczenie lekarskie wogóle jest potrzebnem, przesłuchanym został lekarz domowy. Starający się o rentę rzadko dostarczają orzeczeń lekarskich za własne pieniądze. Za to bardzo często powołują się na swego lekarza w postępowaniu przed niższą władzą administracyjną i w postępowaniu apelacyjnem.

„Gdyby zasięgnięcie zdania lekarza domowego dopiero w terminie przed niższą władzą administracyjną, albo nawet w terminie apelacyjnym postanowionem zostało, to proces cały znacznie by się przewlekł. Oprócz tego musiałyby ubezpieczalnie odnośne orzeczenia lekarskie drożej opłacać, aniżeli to obecnie wskutek istniejących umów ma miejsce. Wiele wniosków o rentę, które przy wczesnem przesłuchaniu lekarza domowego wnioskodawcy cofają, pozostałoby nie cofniętych i proces szedłby przez wszystkie instancje. To znów obciążałoby znacznie finanse ubezpieczalni. — W każdym razie koszty, wynikłe z ułatwienia dostarczania poświadczeń lekarzy własnych, nie są większe, aniżeli koszty wynikłe z bezcelowego procesowania. Zniesienie ułatwień wywołać nadto mogło niezadowolenie zarówno wśród zabezpieczonych jak i wśród lekarzy".

Smutny objaw.

Z Luckenwalde nadesłał „Dziennikowi Berl." pewien czytelnik obwieszczenie tamtejszego księdza proboszcza do robotników polskich, które brzmi jak następuje:

Osnajmnienie Koszczelne!

Luckenwalde, dnia 4. Sierpinia 1910.

Naprzyszło niedzele obchodzy nasch Koszczół św. katolycky rocny iuleiusz sa konu św. Fraczyschka. Stey racyi zarzondził ojczec św. papież Pius X. odpust porcyunkulo, który tylko raz wrok w koschczołach sw. Franziscka dostompicz można, w tym roku jublejuschowem we wszystkych parafijalnych koschczołach k a ż d y wierny dostompicz może na przyschło niedźele 7go Serpnia 1) przez ważne przyimowanie sakramentów sw. pokuty i ołtarza 2) wte niedzele koschczoł parafi jaky odwiedźy, i modlytwi otprawi, alb 5 oicze nasch i 5 zdrowaszmaria na intencyie ojca św. zmowiy tyle r a z y kazdy ktory sacramenta sw. ważne przyimował koschczoł parafijalny od wiedzy i na intencyje ojca sw. się pomodly tyle razy może dostompicz otpustu supełnego który też i zadusche wczyschczu ofiarowacz można. Stey racyi jest nasz koschczół w niedzele od 6ty godzyny rano az do 6ty na wieczor odfarty. Aby tym wilu wmojej parafii mńeischkajoncem polskomówioncem katolykom sposobnoschcz dacz do dostopienia tego otpustu porczyulkunego, będze na sobote 6 serpnia na wiecor polska spowietź ale tylko wsobote na wiecor posche wienc kazdego aby przybył.

Hildebrand, H. Proboschcz Lindenalle 3 I.

Do powyższego dokumentu redakcja „Dziennika Berl." takie dodaje uwagi:

Ubolewać tylko możemy, że proboszcz z Luckenwalde tak licho włada językiem połowy swych parafjan. Ale nie tyle jego winić o to należy, boć on okazuje przynajmniej dobrą wolę o tyle, że stara się jak umie porozumiewać się z swoimi polskimi parafjanami w ich ojczystym języku. On może nawet nie wie, jak ciężko kaleczy ich język.

Winna jest tu jedynie władza duchowna w Wrocławiu, że tak niedostatecznie przysposabia kleryków do pastoryzacji wśród Polaków i że do parafji tak w Berlinie jak w Brandenburgji, w których Polacy stanowią znaczny procent, przysyła księży, mających o naszym języku pojęcie, jak wilk o gwiazdach!

Dzicz socjalistyczna.

W zeszłą niedzielę zwołane zostało przez zabrski komitet wyborczy wiec polityczny do Zabrza. Na salę weszli także socjaliści (mężczyźni i kobiety).

Gdy przewodniczący komitetu pan dr. Hager z Zabrza zagaił wiec pozdrowieniem „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!" czerwona brać poczęła ryczeć, wyć, gwizdać i hałasować jak dzikie bestje, podnosząc do góry zaciśnięte pięści. Kobiety piskliwym głosem podniecały mężczyzn.

Gdy potem chciał przemawiać poseł p. Korfanty burda socjalistyczna wszczęła się na nowo; tak samo gdy zaczął mówić redaktor p. Siemianowski.

Po dwa razy zawieszał przewodniczący zebranie na pół godziny, aby w tym czasie opróżnić salę z nieproszonych a dzikich gości. Napróżno, rozwydrzony motłoch nie usunął się ze sali. O użyciu przemocy mowy nawet być nie mogło.

Wtedy postanowiono zamknąć wiec odśpiewaniem pieśni kościelnych: „Serdeczna Matko" i „Kto się w opiekę". Lecz wtenczas powstał o wiele gorszy ryk wśród szeregów socjalistycznych, zmieszany ze strasznymi bluźnierstwami i urągowiskiem.

Po odśpiewaniu pieśni rozeszli się uczestnicy do domu z oburzeniem i grozą w sercach. Tak postępują socjaliści!

Jakże pięknie wyglądałoby socjalistyczne państwo przyszłości, gdyby do niego przyjść miało.

Z poznańskiej rady miejskiej.

Na wczorajszem posiedzeniu przyjęto kilka nowych projektów magistrackich, uchwalając na ich wykonanie znaczne kwoty.

Na wstępie zgodziła się rada na sprzedanie pewnej posiadłości na Wildzie jakiemuś niemieckiemu Towarzystwu, które zamierza pobudować na niej zakład sierót. Cena 31,460 mk.

Rodzinie zmarłego woźnego magistrackiego Schwenkego przyznano jednorazową wspomóżkę w wysokości 400 marek.

Do nowo utworzonej komisji do spraw kolei elektrycznej, do której wchodzi 6 członków magistratu i 6 radnych, wybrano z Polaków mec. T r ą m p c z y ń s k i e g o.

Na urządzenie biura w nowym ratuszu dla przewodniczącego rady miejskiej uchwalono 1100 mk. Dotychczasowe biuro skutkiem przebudowy starego ratusza, w którem się znajdowało, zostało zniesione.

Na utrzymanie bruku asfaltowego w niektórych ulicach wyznaczono sumę 4685 marek. Prace wykonuje firma Jeserich.

Na kanalizacją przedłużonej ulicy Pawła ku nowemu mostowi kolejowemu uchwalono 1920 mk. Na brukowanie nowej ulicy pomiędzy ulicą Witinga a przedłużoną ul. Pawła, 15050 mk. Przy tej sposobności zabrał głos prof. K a r w o w s k i, i wyraża swe zadowolenie, że magistrat stara się o wygodne bruki, lecz pomija zupełnie ulice na Śródce i ul. Warszawską, które aczkolwiek cieszą się wielką komunikacją, mają bruk pod wszelką krytyką. Nie było niestety żadnego przedstawiciela magistrackiego z tego wydziału, któryby mógł interpelantowi odpowiedzieć na jego życzenia. W tej samej myśli co prof. Karwowski mówił p. Gaertig co do ul. Kolomba, oraz dodał, że i oświetlenie w ul. Kolomba jest niedostateczne, zwłaszcza teraz po otwarciu nowego mostu, łączącego ul. Głogowską (św. Łazarz) z ul. Kolomba, ruch bowiem na nowym moście kolejowym jest ogromny.

Etat z roku 1909 przekroczono w niektórych pozycjach bardzo znacznie i trzeba było wczoraj uchwalić jeszcze przeszło 324 tys. mk.

Zebranie potwierdziło wniosek magistratu o kupno t. zw. drogi lubańskiej. Jest to droga z ul. Dembińskiej ku Warcie, obok parku Wiktorji. Droga ta jest własnością dr. Gąsiorowskiego. Cena kupna wynosi 9000 mk.

Magistrat zjawił się znowu z pięknym wnioskiem. W ogrodzie botanicznym, który ma być włączony do terytorjum wystawowego pewne Tow. budowlane chce postawić pawilon z betonu i drzewa. Kosztorys tego pawilonu wynosi 70 tys. mk. Magistrat chce pawilon ten nabyć, dopłacając 15 do 20 tys. mk., a znajdujący się już na placu tym pawilon stary ewentualnie przenieść na plac zabawy na Jerzyce. W nowym pawilonie zaś zamierza magistrat później urządzić pomieszkanie dla dyrektora ogrodów miejskich. Projekt ten magistratu spotkał się z ostrą krytyką niektórych radnych. M. i. wystąpił przeciwko nowemu niepotrzebnemu wydatkowi prof. K a r w o w s k i, zalecając oszczędność i wstrzymanie się od tego rodzaju zupełnie zbytecznych wydatków, mając przytem na myśli niekorzystne stosunki finansowe miasta i wysokie podatki komunalne. Ludność doprawdy z podobnego szafowania funduszami nie jest zadowolona. Pawilon ten jedynie przyniesie korzyść przyszłorocznej wystawie, a płacącej podatki publiczności wyciągnie z kieszeni 20 tys. mk. i dalsze kilka tysięcy na rozbiérkę i przestawienie starego pawilonu. (Głosy: bardzo słusznie).

„Wielką" potrzebę owego pawilonu uzasadnia m. i. nadburmistrz dr. Wilms tem, że podczas zjazdu historyków niemieckich w przeszłym tygodniu, trzeba było zaniechać zapowiedzianej w botanicznym ogrodzie biby, ponieważ niepogoda przeszkodziła, a stary pawilon nie był im dość imponującym. (Więc podatkami gnębione obywatelstwo poznańskie stawiać ma kosztowne gmachy w pierwszym rzędzie dla wygody i przyjemności zjeżdżających się nieustannie do nas kulturtregerów? Red.) Dziwnie, od pewnego czasu, urządził się nasz magistrat; gdy ze strony radnych zalecają mu oszczędność, odpowiadają przedstawiciele magistratu, że właśnie wydatek ten a ten jest oszczędnością, radni tylko nie „rachują po kupiecku". Każdy wydatek luksusowy, to w pojęciu magistratu — oszczędność. Niestety jest wśród radnych spora liczba takich, którzy w to wierzą. Byle tylko urzędnikom pobyt w Poznaniu jak najbardziej uprzyjemnić. Na wniosek kilku radnych odroczono projekt do przyszłego posiedzenia.

Na przyszłem posiedzeniu przyjdzie pod obrady projekt ogrobienia czyli regulacji Warty.

Wiadomości polityczne.

Niemcy. Książe Radolin był przez czas dłuższy ambasadorem niemieckim w Paryżu. W tym roku otrzymał nagle dymisję. Dymisja, upozorowana sędziwym wiekiem księcia, liczącego lat 70, ubodła go nie mało. To też na pożegnalnym bankiecie, dawanym na cześć jego przez niemiecką kolonję w Paryżu, powiedział następne słowa: Z szczerym żalem opuszczam kolonję, z t y m w i ę k s z y m ż a l e m, ż e o d w o ł a n o m n i e z ś r ó d m e j c z y n n o ś c i, c h o c i a ż c z u j ę s i ę d o ś ć r z e ź k i m, a b y d a l e j p r o w a d z i ć r o z p o c z ę t e d z i e ł o. Niechaj jednak nikt nie sądzi, że mam jakieś uprzedzenie do mego następcy. — W dalszym ciągu wyraził książe nadzieję, że państwo skorzysta jeszcze z jego niewyczerpanej siły na innem stanowisku. — Słowa te z pewnem podnieceniem wypowiedziane wywarły wielkie wrażenie na obecnych. — Wiadomo, że następcą Radolina jest były sekretarz stanu p. Schoen, który otrzymawszy dymisję przeniesionym został na posadę ambasadora do Paryża. — Już książe Bülow chciał usunąć księcia Radolina z zajmowanego stanowiska, ofiarując mu wysoki urząd dworski, lecz książę propozycji nie przyjął. Książe Radolin jest szwagrem hr. Oppersdorffa, stanowczego przeciwnika antypolskiej polityki Prus. Książe Bülow z tego powodu podejrzywał księcia Radolina, że i on nie zgadza się na tę politykę. Co nie stało się za Bülowa rządów, spełnił Bethmann-Hollweg.

— Na utrzymanie pałacu cesarskiego w Poznaniu rząd zobowiązał się płacić 88,600 mk. Gdyby w pałacu miał zamieszkać który z pruskich książąt, utrzymanie dworu dawałaby królewska kasa. Utrzymanie innych pałaców cesarskich opędza się z kasy króla.

— Znowu nieszczęście z balonem Zeppelina. Z powodu wybuchu w tylnej gondoli balonu Z. 6 wszczął się ogień, który zniszczył doszczętnie powłokę balonu. Wypadek wydarzył się w Oos w Badenji. Trzech ludzi załogi odniosło ciężkie rany.

Z zaboru rosyjskiego. Mińsk Litewski, 13 września. W miastach Lachowicze, Cimkowicze i Kopyl policja zrywała i deptała chorągwie o barwach papieskich, używane do dekoracji przy przejeździe biskupa Cieplaka. Gubernator miński skazuje na więzienie i wysokie grzywny księży i ziemian za używanie flag papieskich. Ludność zbiera podpisy na protest do Watykanu przeciwko nadużyciom.

Austrja. „Wiener Zeitung" ogłasza patent cesarski, zwołujący sejm śląski na 19 bm., sejm dolno-austrjacki, salcburski, styryjski, karyntyjski i Ziemi Przedarulańskiej na 20 września, Sejm galicyjski na 22 września, zaś górno-austrjacki na 28 września. Zwołanie innych sejmów, które jeszcze w jesieni mają się zebrać, nastąpi w późniejszym terminie.

Francja. Były minister marynarki Lanessan ogłosił sensacyjny artykuł o konieczności sojuszu morskiego z Anglją i skoncentrowania floty francuskiej, wobec gwałtownego zbrojenia się Niemiec w kanale La Manche. Tymczasem rząd francuski, jak widać z artykułu „Temps", sądzi, że Francja może powierzyć obronę wybrzeży Atlantyku drobnym eskadrom a obronę od północy W. Brytanji, sama zaś bronić winna linji Tulon-Bizerta, jako kwestji życia dla Francji. Należy bowiem liczyć się z tem, że pomimo zatargów nowa flota włoska walczyć będzie razem z pancernikami austrjackimi.

Sprawy turecko-bułgarskie. „Matin" utrzymuje, że w Bułgarji wzasta niezadowolenie opinji z postępowania króla Ferdynanda. Zarzucają mu zbytnią bojaźliwość, która powstrzymała go od wypowiedzenia wojny Turcji w chwili odpowiedniej. Car bułgarski dał jednak dowód rozwagi, gdyż konwencja wojskowa pomiędzy Turcją a Rumunią, jak się zdaje, istotnie została zawarta. Rumunja zobowiązała się wkroczyć do Bułgarji w razie ataku Bułgarji na Turcję. „Birż. Wied." przypisują ten układ naciskowi Niemiec i Austrji, życzących sobie wojny grecko tureckiej i widzą w nim dzieło Kiderlena-Waechtera, sekretarza stanu w urzędzie spraw zagranicznych Rzeszy.

Turcja. Rząd turecki zamknął szkoły albańskie w Elbassanie i Gorycy pod pretekstem, że nauka języka albańskiego odbywa się według alfabetu łacińskiego, co jest niezgodne z przepisami

Koranu. Ten sam los spotkać ma inne szkoły albańskie. Jest to rezultat wyprawy zbrojnej do Albanji. Ludność będzie pozbawiona szkół i możności nauki alfabetu łacińskiego. Minister oświaty zakazał nauczania języka greckiego w szkołach tureckich w wilajecie Ajdyńskim.

Repertuar Teatru Polskiego w Poznaniu.

— W sobotę 17 września „Halka“ opera w 4 aktach Moniuszki.

— W niedzielę 18 września po południu „Ułani księcia Józefa“, sztuka ze śpiewami i tańcami w 3 aktach.

— W niedzielę w wieczór „Wesoła wdówka“, operetka w 3 aktach Lehara.

— W poniedziałek 19 września „Księżniczka dolarów“, operetka w 3 aktach Falla.

— We wtorek 20 września „Piękna Helena“, operetka w 3 aktach Offenbacha.

— W środę 21 września „Rozwódka“, operetka w 3 aktach Falla.

— W czwartek 22 września „Zemsta Nietoperza“, operetka w 3 aktach Straussa.

— W piątek 23 września „Słodka dziewczyna“, operetka w 3 aktach Ziehrera.

— W sobotę 24 września. Uroczyste przedstawienie dramatu i występ Konstancji Bednarzewskiej, artyski sceny lwowskiej „Sen srebrny Salomei“, romans historyczny J. Słowackiego.

— W niedzielę 25 września po południu „Walc miłości“, operetka w 3 aktach Ziehrera.

— W niedzielę 25 września wieczór „Sen srebrny Salomei“, romans historyczny J. Słowackiego. Występ Konstancji Bednarzewskiej.

— W poniedziałek 25 września „Druciarz“ operetka w 4 aktach Lehara.

Abonament na 12 przedstawień nabywać można w domu towarowym pana K. Ignatowicza.

Wiadomości z blizka i z daleka.

Poznań, dnia 15 września 1910.

Uczmy dzieci czytać i pisać po polsku!

* **Prośba do czytelników.** Pragniemy rozesłać numery okazowe „Wielkopolanina“ tym rodakom, którzy go nie mają a powinniby mieć w domu pismo codzienne Prosimy przeto o łaskawe podanie nam jak największej liczby adresów takich osób.

* **Biuro Związku Narodowego** znajduje się przy ulicy Dolnej Wałowej nr. 1 na I piętrze. Biuro jest otwarte we wszystkie dni powszednie z wyjątkiem soboty od 4—5 po południu.

Walery Łebiński,
Główny sekretarz Związku Narodowego

* **Poznań.** Pałac cesarski oddany zostanie z dniem 1 października do zwiedzania publicznego za opłatą 50 fen. W przyszłym tygodniu w piątek zwiedzać go będą członkowie rady miejskiej i magistratu. Zwiedzanie odbywać się może tylko w grupach nie nad 15 osób.

* **Konferencja** niemieckich Towarzystw moralności, 20-ta z rzędu, odbywać się będzie w niedzielę dnia 13 i w poniedziałek, dnia 14 listopada rb. w Poznaniu na sali ogrodu zoologicznego i w ewang. domu towarzyskim za berlińską bramą. Zgłosiło się wielu mówców z referatami.

* **Cel dobroczynny!** Towarzystwo Pań Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo parafji archikatedralnej urządza dnia 18 września zabawę latową w znanym ogrodzie p. Świderskiego na Wzgórzu św. Łazarza. Początek koncertu o godzinie 3 po południu. Program: gra fantowa. Strzelanie i kulanie do kręgli dla pań i panów o premie. Tańce rozpoczną się o 7 na sali. Wstęp od osoby 30 fen., dzieci niżej lat 14 w towarzystwie starszych mają wstęp wolny. Osoby życzliwe Towarzystwu uprzejmie zaprasza

Zarząd.

* **Szkoły zimowe rolnicze.** Nauka w podlegających izbie rolniczej dla W. Ks. Poznańskiego szkołach rolniczych w Międzychodzie, Wschowie, Inowrocławiu, Chodzieży, Nowym Tomyślu i Trzciance rozpocznie się w piątek dnia 4 listopada r. b. o godz. 9 przed południem. Kurs trwa dwa półrocza zimowe od początku listopada do końca marca. Szkólne wynosi w pierwszem półroczu 40 mk., w drugiem półroczu 30 marek. Niezamożnym a godnym uczniom udzielone mogą być stypendja. Zgłoszenia uczni przyjmuje i udzielają bliższych warunków dyrektorzy wymienionych szkół. — Pod tymi samymi warunkami i w tym samym dniu rozpocznie się nauka także w zimowych szkołach rolniczych w Janówcu, Koźminie, Kępnie, Swarzędzu i Witkowie.

* **Nieszczęśliwy wypadek,** czy samobójstwo? Właściciela składu towarów korzykarskich, mistrza koszykarskiego, Karola Krausego, znaleziono onegdaj we Warcie pomiędzy Szelągiem a Wilczym młynem, martwego. Kr. opuścił dom w niedzielę. Ogólnie przypuszczają, że Kr. popełnił samobójstwo, ponieważ dotknęła go mocno wiadomość o nagłem rozchorowaniu się jednego syna; z innej strony znów donoszą, że przebudowanie domu przy Starym Rynku sprawiło mu dużo kłopotu. Rodzina zaś zaprzecza tym pogłoskom i donosi, że stać mu się musiało nieszczęście przy badaniu wierzby koszykarskiej nad Wartą.

* **Zwracamy uwagę** szanownym Czytelnikom na anons firmy „Camera“ Z. Śniegocki, Rycerska 37, który na nadchodzący sezon bardzo bogato zaopatrzył swój skład w gramofony i płyty. Gramofony p. Śniegockiego są pod każdym względem znakomite i tanie, o czem mogliśmy się na miejscu przekonać tak, że je najsumienniej polecić możemy szanownym Czytelnikom. Kto jeszcze gramofonu nie posiada, niechaj natychmiast spieszy do „Camery“ Rycerska 37, nabyć sobie dobry gramofon, który każdemu sprawi bardzo przyjemną rozrywkę, mianowicie podczas długich zimowych wieczorów. Rzutkiego pomysłowego przemysłowca polecamy gorąco szan. Czytelnikom i nadmieniamy, że każdego czasu wysłuchać można gry gramofonów w składzie jego — bez przymusu kupna.

* **Wieczór pieśni.** Program koncertu, w którym wystąpi dnia 25 września w sali Akademji poznańskiej śpiewaczka panna Fryda Hempel, zawierać będzie pieśni Schumanna, Rubinsteina, Pfitznera, Straussa i Humperdincka. Bilety sprzedaje firma muzykalna Bote i Bock przy ulicy Wilhelmowskiej 23.

* **Do konkursu** podała się jedna z najstarszych fabryk sukna w Chocieborzu, istniejąca od lat 40 fabryka Hermana Valte'go. Pasywa wynoszą 800 tys. mk.

* **Konkurs** ogłoszono nad majątkiem kupca tow. kolonialnych i restauratora Wiktora Kozłowskiego w Strzelnie. Zawiadowcą jest kupiec Albert Morawietz w Strzelnie. Zgłoszenia do 4 października rb.

* **Odpusty a zaraza pyska i racic.** Pisma niemieckie donoszą, że z powodu szerzącej się w pow. witkowskim zarazy pyska i racic wśród bydła odpust św. Michała 25. b. m. we Witkowie się nie odbędzie. Dla zapobieżenia dalszemu rozprzestrzenianiu się tej zarazy podobno i inne odpusty w powiecie witkowskim, przypadające w najbliższym czasie nie odbędą się.

* **Nabytek komisji kolonizacyjnej.** Z dóbr Skubarczewo w pow. mogilnickim nabyła komisja kolonizacyjna 970 mórg ziemi. Resztę 1020 mórg reguluje w ręku właściciela Kretschmera niemiecka kasa stanu średniego.

* **Wystawa zabytków** kultury ludowej polskiej na Kaszubach. W roku przyszłym odbędzie się w Kościerzynie na Kaszubach wystawa przemysłowa. Przy tej sposobności miłośnicy ludu kaszubskiego zamierzają urządzić także wystawę zabytków kultury kaszubskiej.

* **Echa strejku szkolnego.** Inspektorzy szkolni, chcąc ukarać dzieci i rodziców za strejkowanie, przedłużali w niektórych przypadkach czas nauki szkolnej aż do roku 16. Przeciw takiemu postępowaniu wdrożył pewien rodzic z Zblewa w Prus. Zach. postępowanie prawne i przeprowadził je aż do kamergerychtu, który jednakże na mocy przepisów szkolnych dla Prus Zachodnich zarządzenie inspektora szkolnego zatwierdził.

* **Ciężkie nieszczęście** podczas strzelania z armaty Kruppa wydarzyło się na strzelnicy Kruppa w Tangermünde. Po daniu z szybkostrzelnej armaty 177 strzałów, zawiódł nagle automatyczny wentyl; strzał padł z tyłu i zabił na miejscu jednego kanoniera, a siedmiu ciężko zranił, z tych dwóch jest umierających.

* **Udusili się w kufrze.** W Magdeburgu dwóch chłopców skryło się podczas zabawy do kufra. Zatrzask zamknął się i chłopcy udusili się, nim przybyła pomoc.

* **Wronki.** W tutejszej mączkarni rozpocznie się kampanja 19 września. Zwózkę kartofli rozpoczną jeszcze w tym tygodniu.

* **Środa.** Tutejsze Koło śpiewackie „Lutnia“ urządza wieniec w niedzielę, dnia 18 bm. w ogrodzie p. Banasińskiego.

* **Borek.** Założono tu nowe Tow. gimnastyczne „Sokół“. Wstąpiło do niego od razu 46 członków.

* **Strzelno.** Dyrekcja kolejowa zamierza zbudować 6 domów dla robotników kolejowych, oczywiście niemieckich. W tym celu zakupiła 6 mórg od kolonisty Kowalske'go.

* **Krotoszyn.** Członkowie Tow. Przemysłowego w Krotoszynie omawiali na ostatniem zebraniu sprawę zakładania handli ludowych po wsiach przez naszych obywateli ziemskich. W obszernej dyskusji wyrażali członkowie kilkakrotnie swoje ubolewanie, że nasi obywatele ziemscy przez podobne przedsiębiorstwa robią wielki uszczerbek i podkopują byt licznym jednostkom drobnego handlu i przemysłu, nie pomni tego, że pod względem narodowym i ekonomicznym gnębi nas zmora hakatyzmu. Uchwalono więc jednogłośnie następującą rezolucją: „Członkowie Tow. Przemysłowego uważają za swój obowiązek bronić się i postępować zgodnie z kupiectwem polskiem w przeciwstawieniu się nadużyciu jednostek zakładających składy ludowe po wsiach. Wzywają ogół społeczeństwa polskiego do wspólnej i energicznej pracy, aby zapobiedz podobnym dążeniom. Wyrażają nadzieję, że nasi ziemianie dla świętej sprawy zaniechają swego dotychczasowego kierunku postępowania i przyczynią się sami do tego, aby tam gdzie będzie wymagała potrzeba, wskazać wprost kupiectwu oraz przemysłowi drogę do bytu.“

* **W Malborgu** stwierdzone kilka wypadków cholery. W dzielnicy miasta Ketthof zmarło na cholerę dwóch robotników i dwoje dzieci. Ośmdziesiąt osób podejrzanych o cholerę umieszczono w osobnych barakach.

* **Strajk** dekarzy i monterów wodociągowych w Paryżu, który trwał sześć tygodni i wywoływał nieustanne zaburzenia uliczne, został wreszcie ukończony. Wydział strajkowy oświadczył na zwołanem zebraniu, że wszelkie posiłki są wyczerpane; poczem strajkujący uchwalili podjąć na nowo pracę pod starymi warunkami.

* **Kalendarz.** Piątek 16 września: Kornela i Cyprjana. Wschód słońca o godzinie 5 minut 36, zachód o godzinie 6 minut 13.

Urząd stanu cywilnego.

Poznań, 13 września 1910.

Zapowiedzie:

Sekretarz sądu nadziem. Jan Borutto z Elzą Busse. Kupiec Antoni Bibrowicz z Klarą Schaluschke. Pomocnik fryzjerski Józef Kokociński z Bronisławą Myszką z domu Urbańską. Robotnik Józef Richter z Marj. Grześkowiak. Miejski nauczyciel Rudolf Rohde z Marją Schultz. Kierownik budowy telegrafu Oton Dimke z Albertyną Rohde.

Śluby:

Maszynista Bodo Astroth z Heleną Paetzold. Kupiec Albert Ascher z Liną Auerbach. Kupiec Wolf Feldheim z Joanną Risch. Kantor Stanisław Zimny z Władysławą Nowicką. Robotnik Michał Kaźmierczak z Marj. Hałas.

Urodziny:

Syna: Woźnica Bartłomiej Kaczmarek. Robotnik Wojciech Stefaniak. Przedsiębiorca budowlany Jan Przybył. Mistrz malarski Zygmunt Krzywiński. Pomocnik szafnera Józef Tuchocki. Garncarz Franciszek Wyderkowski.

Córkę: Kupiec Paweł Jarofki. Robotnik kolejowy Brunon Jander. Robotnik kol. Augustyn Mathiebe. Szewc Bolesław Mikulski. Dyrektor muzyki Mieczysław Fibak. Ślusarz Marceli Niemojewski. Książkowy banku Paweł Winter. Szafner tramwajowy Jan Perek. Kowal Michał Pinkowski.

Umarli:

Szpitalna Albertyna Graf 82 lata. Nadasystent pocztowy Artur Carl 41 lat. Nikodem Kaczmarek 12 lat, 11 miesięcy i 17 dni. Leon Nowak 12 lat, 3 miesiące i 2 dni. Zygmunt Skrzypek 1 rok, 5 miesięcy i 19 dni. Janina Syldorf 1 rok, 2 miesięce i 27 dni. Czesław Frąckowiak 1 rok, 2 miesiące i 10 dni.

Obrona Prawna.

— Panu D. L. w S. Ponieważ przez założone rynsztoki woda i błoto spływają do pana rowu, przez co pan rów więcej jak dawniej czyścić musi, więc rynsztoki, naruszają pana własność i wyrządzają panu szkodę i dla tego może pan właściciela rynsztoków skarżyć, albo o skasowanie rynsztoków albo o takie zarządzenie, ażeby woda z rynsztoków do pana rowu nie spływała.

— Panu T. N. Dopóki dzieci są małoletnie, stoją pod władzą ojcowską, i przed ich pełnoletnością nie potrzebuje ojciec z niemi się majątkowo rozłączać.

— Panu F. M. w Kościanie 41. Skoro pan wskazałeś komu sposobność do zawarcia kontraktu, lub w zawarciu kontraktu pośredniczyłeś i kontrakt przyszedł do skutku, to pan masz od niego przyobiecaną prowizję do żądania, a jeżeli panu prowizja w pewnej wysokości przyobiecaną nie została, to należy się panu taka prowizja, jaka jest w zwyczaju i jaką znawcy oznaczą.

— Panu F. M. K. C. Pan możesz żądać od opiekuna, ażeby procent od kapitału chłopca, którego jest opiekunem, a którego pan utrzymujesz, płacił panu na utrzymanie chłopca tak długo, jak chłopiec u pana będzie.

— Panu W. G. z Obornik. Chociaż pan miałeś w procesie świadectwo ubóstwa, to przeciwnik może swoje koszta, które panu nałożone zostały i są przez sąd ustanowione, nawet w 30 latach przez komornika sądowego kazać od pana ściągać.

Od Redakcji.

— Pod literą J. O. Pan radzca dr. Grossmann, Rycerska 14 w Poznaniu.

Ruch w Towarzystwach.

Zebrania odbędą się:

— Tow. Przemysłowego w Poznaniu w piątek o g. 8 i pół na sali Domu katolickiego.

Wiadomości handlowe.

Targ miejski na bydło. (Sprawozdanie urzędowe.) Poznań, 14 września.

Spędzono lub zwieziono:

44	sztuk	bydła rogatego
591	„	świń
83	„	cieląt
30	„	owiec
Razem 748	sztuk	zwierząt.

Płacono za 50 klgr. wagi żywej:

Woły.	
d) mało pasione, każdego wieku	30—34
e) pełnomięsne, młodsze	—
Buhaje.	
b) pełnomięsne, utuczone, najprzedniejsze krowy najwyżej 7-letnie	41 43
c) średnio pasione młodsze i dobrze pasione starsze	37—40
d) mało pasione	30—34
Jałowice i krowy.	
c) starsze, pasione krowy i mniej rozwinięte młodsze krowy i jałowice	36—39
d) średnio pasione krowy i jałowice	32—34
e) mało pasione krowy i jałowice	23—28
Cielęta.	
a) najwyborowsze cielęta utuczone	—
b) najwyborowsze cielęta utuczone i nie odsadzone	60—65
c) średnie cielęta utuczone i nie odsadz.	52—57
d) pośledne cielęta nie odsadzone	36—46
Owce.	
b) starsze skopy utuczone i młodsze owce utuczone	35—37
c) średnio pasione skopy i owce (braki)	—
Świnie.	
a) przeszło 3 centnary żywej wagi	55—57
b) pełnomięsne przeszło 2 i pół ctr. ż. w.	52—53
c) pełnomięsne przeszło 2 ctr. żyw. wagi	50—52
d) pełnomięsne do 2 centn. żywej wagi	48 50
e) mięsne	46—48
f) maciory	47—52

Interes był spokojny. — Targ uprzątnięto.

Poznań, dnia 14 września rb.
Ceny zbożowe giełdy poznańskiej.
notowane przez Patronat Związku Spółek (Sekretarjat dla „Rolnika“).

	towar wyborowy	średni	pośledni
Pszenica	192	185	177
Żyto	139	132	124
Jęczmień	159	145	133
Owies	149	144	140

(Wszystko za 1000 kg. netto franko Poznań).

Poznań, dnia 14 września 1910 r.
(Urzędowe notowania miejskiej komisji targowej na targu zbożowym).
Za 100 kilogramów:

	towar piękny	średni	pośledni
Pszenica	19,20	18,50	17,70
Żyto	13,90	13,20	12,40
Jęczmień	15,90	14,50	13,30
Owies	14,90	14,40	14,00

Bydgoszcz, 13 września. — (Sprawozdanie Izby handlowej). Pszenica niesm., miejscowa bez murszonki biała przyn. 130 funt. holenderskiej wagi 194 mk., tak samo pstra 190 mk., — pośledne gatunki niżej notowania. — Żyto niesm. dobre, zdrowe 128 funtów holenderskiej wagi 140 mk., 121 funtów wagi 138 mk., lżejsze gatunki 000—000 marek. — Jęczmień dla młynarzy 127—130 marek. — Jęczmień dla browarów 142—152 mk., najpiękniejszy nad notowania. — Groch nominalnie. — Owies 135—145 mk. Ceny loco Bydgoszcz.

Wrocław, dnia 13 września 1910 r.

	dobry tow, cena	średni tow. najw. cena	pośl. tow. najn. cena	najw. najn. cena	najw. cena	najn. cena
Pszenica biała	19 40	18,50	18,40	17,50	17,40	16,40
„ żółta	19,30	18,40	18,30	17,40	17,30	16,30
Żyto	14,50	14,00	13,90	13,00	12,90	12,0
Jęczmień	13,50	13,30	13,20	12,50	12,40	12,00
dla brow.	16,00	15,00	14,90	14,00	—,—	—,—
Owies	14,70	14,30	14,10	13,60	13,50	12,70
Groch Wikt.	23,—	22,—	21,—	20,—	19,—	18
Groch mały	19,50	19,—	17,80	16,80	16,—	15,50

* **Toruń,** dnia 13 września 1910 r. — (Sprawozdanie z handlu nasion B. Kozakowski, Toruń). Płacono za 50 kgr. w partjach, a dostawiam wyborowo oczyszczone nasiona przy najwyższych notowaniach: Koniczyna czerwona 50—70 marek. Koniczyna biała 45—95 mk. Koniczyna szwedzka 70—80 mk. Koniczyna biała z szwedzką 35 do 55 mk. Koniczyna chmielowa żółta 30—45 mk. Inkarnatka rychła 30—50 mrk. Koniczyna przelot pospolity 45—60 mk. Seradela 9—10 mk. Rajgras szkocki (życica) 23—26 mrk. Rajgras włoski 25—30 mk. Trawa kupkowa 75—80 mk. Trawa miodowa 36—44 mk. Kostrzewa owcza 00—00 mk. Tymoteusz 26—40 mk. Sporek olbrzymi 9—12 mrk. Wiczka piaskowa 00—00 mk. Rzepik latowy 15—18 mk. Siemie lniane 18—21 mk. Gorczyca żółta 20—22 mrk. Łubin niebieski 0,00 mk. Łubin żółty 0.00 mrk. Marchew biała. olbrzymia, zielona 50 mk. Marchew biała otarta, popr. 75 mk. Mieszanki traw i koniczyn na łąki mokre 48 mk. Mieszanki traw i koniczyn na łąki suche 45 mk.

Za wszelkie ogłoszenia i reklamy Redakcja nie bierze żadnej odpowiedzialności.

Kasa oszczędności

Banku Rolniczo-Przemysłowego

Kwilecki, Potocki & Sp.

plac Wilhelmowski nr. 3 I-ptr.

Przyjmuje na oprocentowanie wkładki każdej wysokości od 1 M. począwszy i płaci od 3—4 i pół procent wedle umowy.

Gramofony

nadzwyczaj czysto i wyraźnie grające już od **13 marek** począwszy.

Płyty do gramofon.

już od 2 mk. począwszy z dwóch stron nagrane w największym wyborze najróżniejszemi polskiemi śpiewami i melodjami.

Proszę żądać katalogów darmo i franko.

„Camera" Z. Sniegocki

Pierwszy i największy specjalny skład gramofonów i aparatów fotograficznych.

Poznań, Rycerska 37.

Nasze lokale fabryczne i biurowe

będą od teraz od (4218

12½ do 2 godz. w poł. zamknięte.

Cohn & Sieburth

Mechaniczna fabryka wyrobów papierowych.

Grobla 14.

Śpiewnik Wielkopolski

zawierający

pieśni patryotyczne, narodowe, polonezy, kujawiaki, krakowiaki, mazury, pieśni obyczajowe, miłosne, weselne, towarzyskie, akademickie, pasterskie, żydowskie, myśliwskie, dziadowskie, arye, duety, dumki, piosnki krotochwilne oraz **wyjątki z oper, operetek i wodewilów**

ułożył

W. Lassota.

Wydanie trzecie znacznie powiększone.

„ŚPIEWNIK WIELKOPOLSKI" jest jednym z najobszerniejszych śpiewników polskich, a przytem najtańszy, zawiera bowiem **stron 320.** Zamieszczone są w nim najpiękniejsze i najulubieńsze pieśni nasze. „Śpiewnik Wielkopolski powinien się znajdować w każdym domu polskim, w każdej chacie polskiej, dla tego naznaczyliśmy tak nizką cenę. Cena ŚPIEWNIK'a WIELKOPOLSKI'ego wynosi za jeden **60 fenigów.** w pięknej oprawie — na egzemplarz tylko porto dołącz. należy 10 fen. Kto nadeśle 3 mk. otrzyma 5 egzempl. „Śpiewnika Wielkopolskiegoz z oprawą franko. Za nadesłaniem 5 marek wysełamy 10 egzemplarzy oprawnych franko.

Adresować jak następuje:

Fr. Chocieszyński, Poznań - Posen

Posadowskystr. 39.

Jak słodko

wygląda różowe młodociano świeże oblicze oraz czysta delikatna ładna płeć. Wszystko to wyświad:

Bergmanna & Co.

Radebeul, mydło z lijowego mleka (konik z kijkiem)

Bergmanna & Co. z Radebeul.

Cena, kawałek 50 fen. Dalej czyni Dada krem z liliowego mleka dobry, doskonale działający środek na **piegi.** — Tuba 50 fen. Do nabycia w następ. składach: F. G. Frass Nast. Br. Śniegocki, Drog. p. kotwicą, H. Głowacki, H. Lewin, Fr. Müller, K. Mazur, T. Neyman, Śniegocki Nast. Hans Grüder i apteka „pod lwem".

W Kcyni: aptekarz Pardon, w Pobiedzisk. J. Paichert, w Wielichowie Sławski, w Żerkowie J. Dobrowolski Nast.

Masło stołowe ca. 10 funt. pacz. 8,50 M. miód pszczel. 6 mk. pacz. na próbę pół masła i pół miodu 7,50 mk. **Spitzer Tluste** B. 32 via Breslau. (4225

Natur. masło 10 f. paczka za 8 M., 10 f. kw. miodu 5,50 M. na pr. 5 f. masła 5 f. miodu 7 M. P. Epstein Tluste 5, via Brelsau.

---

35 powieści za 1 mk.

Klechdy

Starożytne podanie i powieści ludowe **z 8 pięknemi obrazkami,** zawiera: **O dziewicy kopciuszku, Oczy uroczne, Porwany wichrem, O mądrym kmiotku i głupim djable, O wilku i jego przygodach, Zaklęty w wronę, Szklanna góra, Djabeł w Gnieźnie, O dziewicy z perłowemi łezkami, O głowie wielkoluda, O chciwcu z kwiatem paproci, Gorejące palce, Ostatni figiel Boruty, O szpetnym garbusku, Djabeł Rokita, Potępiona księżniczka w gnieźnieńskim zamku idt. itd.** Cena **1 mk.** z fr. przesyłką 1,20 mk. W oprawie 1,25 mk. z fr. przesyłką 1,45 mk., poleca i przesyła odwrotnie

F. Chocieszyński,

Poznań — Posen O. 1.

Aukcja!

Z ostatniej **aukcji** pozostałe **przedmioty** jak **zegarki, biżuterję, garderoba, futra, regulatory, lustra, towary futrzane** sprzedam resztę po podpadająco bajecznych cenach.

Israela lombard

Stary Rynek 89 I.

Folwarczek

smaczny, sam dla siebie nad szosą uroczo położony, o pańskim wyglądzie, w najbliższem otoczeniu Poznania, 250 mórg dobrej ziemi włącznie cennych łąk, z cegielnią polną, z doskonałym zbytem, z pełnem żniwem i kompletnym inwentarzem, przy długoletnim stanie hipotecz **bardzo korzystnie do nabycia.** Zaliczki ilemożn 30,000 M.

Drwęski & Langner

w Poznaniu, ul. Rycerska nr. 38

Młyn

wodny, dobrze zaprowadzony, z rolą i bez roli, w pobliżu Poznania zaraz na sprzedaż przy bardzo korzystnych warunkach.

Drwęski & Langner

w Poznaniu, (4220

ulica Rycerska 38.

Dom

w którym dotąd było **rzeźnictwo,** więc: rzeźnia, wędzarnia i kram, przytem tłocznia do wybijania oleju, bez współlokatorów, jest od 1 października do wynajęcia na kilka lat. (4208

Ziembiński,

Przement (Priment).

Oberża

z kolonialką w małem mieście i w rynku jest za 33000 mk. przy wpłacie 6000 mk. na sprzedaż. 2) **Kram kolon.,** handel win i cygar jest zaraz do odstąpienia bez odstępnego, tylko z powodu większego kupna. Dzierż. 550 mk. 3) **Oberża** w środnim mieście, gdzie sąd i gimn., jest zaraz do dzierżawy wprost od właściciela. 4) **Wyszynk wódek** z kolonialką do dzierż. 5) **Dom** nowy w którym się prow. handel kol. wprost koszar wojsk jest przy wpł. 6—8000 mk. na sprzed. Sp. zgłosz. przyjm. **P. Zawidzki,** Krotoschin, ul. Kaliska 14. Osobiste zgłoszenia pierwszeństwo lub znaczek na odpowiedź.

Dom

w Gostyniu, mas. piętr. w którym jest zaprow. int. towarów krótk. oraz chlewy nowe, wjazd z drugiej ulicy z ogrod. jest do sprzedania. Zgłoszenia do

A. Gulczyńskiego

w Gostyniu.

Piekarnia

w dobrym biegu, do tego ca. 4 morgi roli, chlew i stodoła, jest zaraz z powodu śmierci właściciela z żywym i martwym inwentarzem do sprzedania. Zgłoszenia przyjmuje **Anna Michalleg,** Konarzewo—Hahnau p. Krotoschin. (4211

HOTEL

połączony z handlem towarów kolonialnych i wyszynkiem, dobrze prosperujący w mieście na prowincji jest zaraz przy wpłacie 15,000 marek, za przystępną cenę do sprzedania. Zgłoszenia do eksped. Wielkopol. pod nr. 4203

Poszukuje się (4161

posiadłości na wsi

od 1—20 mórg przy wpłacie 5500 mk. najchętniej w pobliżu Poznania. Zgłoszenia postlagernd **Gnesen K. A. 1000.**

Posiadłość moją

moją **w Piaskach** pod Gostyniem tuż przy rynku. w którym się znajduje od 8 lat dobrze prosperujący interes kolonialny przy tem parę mórg roli, tuż przy mieście, mam z wolnej ręki sprzedać. Zgłoszenia do właściciela

D. Czwojdziński,

Piaski (Sandberg) p. Gostyń.

Wyszynk

z pełnem konsensem jest w bliskości Poznania zaraz do wynajęcia. Zgłoszenia **postlagernd Posen 200 Postamt 2.**

Urządzenie

do składu kolon., lampy gaz. i markizy tanio do nab. Zgł. piś. do eksp. Wielk. p. nr. 4221

Poszukuję dobrych **kucharek, pokojówkę** na 60 m., **służącą** do wszelkiej pracy i **skotarza.** (4122

Józefa Przewoźna

Stellenvermittlerin

Posen, Wienerstr. 7, na parterze

Od 1. 10. poszukuję

pomocnika

do hodowli kwiatów doniczkow. Zgłosz. z odpisami świad. upr. **Józef Wilczek,** ogrodnictwo Rataj p. Posen O. 1.

Poszukuję od 1 października

ekonoma

żonatego, którego żona by się zajęła kobiecem gospodarstwem oraz gotowaniem. Pański stół i 300 m. pensji. Najchętniej bezdzietnych albo z jednem dzieckiem. **Teodor Dzierzgowski,** Uszalxen—Dagutschen, Kr. Pillkallen O.-Pr. (4223

Jeszcze jedną biegłą

pannę

do stroju potrzebuję zaraz **K. Heliński, Wągrówiec.**

Od 1. października rb. potrzeb.

młodszego pomocnika

dobrze poleconego. Zgłoszenia z podaniem pensji i kopji świadectw. **Stanisław Heil.** Kruszwica-Kruschwitz, Markt, skład towarów kol. win i destylacja.

Kawaler licz. lat 34, rzemieślnik w obwodzie nadreńskim, posiadający własnego kapitału 18000 mk. poszukuje dla braku znajomości pań na tej drodze

żony.

Panie z dobrej familji (młode bezdzietne wdowy nie wykluczone) w wieku 20—28 lat, zechcą oferty swe z dołącz. fotogr. do 15 bm. nad. do eksp. Wielk. pod nr. 4209. Rzecz hon., anon. nie uwzgl. się.

Dom. Bagdad per Wirsitz potrzebuje od 1. 10. samotnego **borowego**

strzelca

któryby w potrzebie mógł usługiwać. Tylko pierwszorzęd. świadectwa bez wzrotu takowych będą uwzględnione.

Doskon. robotnik

który kilka lat w jednem miejscu pracował, znajdzie miejsce przy tygodniowej płacy **21** marek w hurtownym składzie piwa **ul. Głogowska 94.** 4165

Blachnierza

który samodzielnie pracuje, pzzyjmie **W. Lutomski,** fabryka papy. Inowrocław, Hohensalza.

Ucznia

przyjmie zaraz lub 1. 10. 10.

Julian Springer,

mistrz rzeźnicki,

Poznań, Wielka Berlińska nr. 88.

Poszukuje zaraz 4167

ucznia

władającego polskim i niemieckim językiem pod korzystnem warunkami. Łask oferty uprasza **Wilhelm Hülse,** Wschowa (Fraustadt) skład tow. kolonialnych.

Kawaler licz. lat 30, intel. rzemieślnik, posiad. własny skład oraz dobrze zaprow. i prosperuj. warsztat, dla braku czasu oraz znajom. pań, poszuk. na tej drodze

żony.

Intelig. panny licz. lat 26 do 27 mające zamiar wyjść za uczciwego i zdol. rzemieślnika, oraz mające zamiłowanie do interesu i znające obejście z lepszą klientelą, posiadające cokol. kapitału i skromną wyprawę, zechcą łask. swe oferty z pod. stosunk. famil. i majątk. przesłać do eksp. Wielkopol. pod nr. 4210. Dyskrecja rzecz honorowa.

Co tylko wyszło

dziełko pod tytułem

Jak się nauczyć po niemiecku?

Praktyczny podręcznik do nauczenia się języka niemieckiego w krótkim czasie i bez pomocy nauczyciela, wraz z słownikiem polsko niemieckim i niemiecko polskim :-:

Kto chce się dobrze nauczyć mówić i pisać po niemiecku, ten niech sobie kupi powyższe dziełko

Cena z franko przesyłką 1,10 M

Fr. Chocieszyński

Poznań — Posen.

Berlin, dnia 9 września 1910.

Ciągnienie popołudniowe.

Numera przy których wygrana nie oznaczona w nawiasach wygrywają 144 marek.

122 34 302 527 724 1350 62 2105 265 434 512 658 804 3259 [300] 63 305 27 75 529 816 [300] 72 98 945 [300] 4286 [300] 653 799 808 5215 35 550 54 605 37 72 837 6050 91 531 760 831 911 18 7148 84 393 480 645 8273 313 667 787 [400] 989 9006 236 422 801

10072 119 93 629 737 820 37 909 57 11008 12062 263 601 700 20 [300] 26 808 79 97 13064 271 554 [300] 94 900 10 14099 325 417 569 604 54 66 769 996 15180 305 530 625 914 35 16093 443 791 17058 77 237 463 714 849 903 18047 612 797 982 19120 218 325 404 24 509 [300] 612 54 778 801 975 [400]

20050 120 306 471 853 21157 201 86 610 99 706 50 816 43 916 22122 279 351 884 [3000] 89 23389 545 [300] 601 90 717 991 97 24307 12 465 947 25027 234 487 532 34 814 910 [300] 26044 186 342 470 856 27001 135 54 380 488 628 90 726 991 28073 345 [300] 404 653 729 29135 58 228 33 42 385 457 887 950

30291 463 566 619 24 782 90 31076 883 32034 118 52 345 50 510 940 33012 194 385 459 532 605 15 34161 266 347 94 494 649 812 57 957 35468 73 562 85 791 [300] 804 [300] 971 72 36350 403 537 637 71 831 37268 400 84 594 899 38115 641 775 962 39010 86 80 295 425 83 533 55 622 69 716 809 905

40589 627 36 65 981 41034 182 322 40 55 99 515 32 57 636 804 [400] 900 97 42116 [400] 72 345 463 564 80 608 734 918 43019 175 214 38 327 409 527 626 48 704 88 819 75 911 44285 543 724 880 45007 405 35 [500] 612 41 922 76 46261 410 42 654 47134 215 502 794 891 48232 69 318 408 [300] 527 778 49314 23 653 751 816 81

50033 501 15 878 983 51244 466 630 78 85 729 834 52102 206 403 [300] 529 53181 486 546 54272 417 672 851 94 938 55131 253 412 22 576 859 56454 521 996 57107 [500] 237 312 466 644 844 58285 495 859 902 79 81 82 59090 96 470 542 797

60110 464 713 936 88 61016 170 98 269 567 956 92 62140 725 63287 321 [400] 578 856 64143 302 845 65177 309 18 82 416 66 651 67 706 76 864 908 32 66019 125 287 341 510 806 [400] 977 67000 21 227 405 731 802 61 68016 22 104 84 227 54 370 408 505 90 739 909 69036 94 143 96 241 326 434 907 31

70093 159 356 74 616 90 970 71067 471 809 24 72013 55 157 264 325 99 468 527 654 73380 441 578 988 74019 361 427 [400] 786 853 910 86 75004 [300] 387 89 424 43 526 635 892 76077 214 396 408 14 517 742 868 901 [300] 5 58 92 77266 332 81 85 400 48 818 943 78027 69 84 376 [300] 535 619 79025 145 241 57 335 614 913

80098 464 [300] 721 29 81198, 205 66 433 533 69 619 82165 66 352 50 65 536 775 [300] 83015 23 88 169 323 522 685 800 36 939 41 84133 56 273 612 69 702 [1000] 805 30 35 48 85029 130 302 [500] 45 531 52 766 803 [500] 23 26 953 86002 [300] 110 50 69 222 86 [500] 853 611 17 60 77 825 52 [500] 87224 373 89 465 561 653 58 71 792 806 88064 81 155 404 [400] 513 17 79 616 808 89228 419 23 514 638 83 89 700

90136 40 469 91 [500] 648 810 98 990 91033 722 909 96 92127 341 97 400 77 603 50 92 795 908 21 30 93036 86 124 404 38 673 95 858 989 94109 291 354 606 95134 67 72 661 90 96155 205 80 438 [300] 513 611 748 75 92 [300] 825 76 97010 29 [300] 53 93 96 331 735 [400] 98076 86 337 572 91 613 817 99075 200 [300] 472 529 889 90 906

100086 146 206 40 91 446 520 50 66 768 887 927 101292 337 421 540 58 720 81 933 102126 73 312 52 666 965 103770 92 104103 257 [300] 584 700 11 105052 182 465 540 45 106086 215 18 477 674 714 879 [500] 912 32 107001 [400] 221 29 469 667 851 108053 496 506 60 797 993 109058 233 [400] 300 81 96 425 27 594 663 81 759

110293 304 85 551 56 861 111007 34 385 688 91 [300] 709 98 112126 34 216 91 366 98 462 561 767 113065 241 418 78 556 [300] 764 827 60 98 974 114270 481 571 658 [300] 941 115158 [400] 329 64 469 603 817 48 968 116282 483 867 117079 96 373 429 572 801 7 40 118019 146 271 344 560 614 749 [500] 77 953 119132 44 212 26 531 49 671 766 885 912 99

120039 482 506 791 908 121062 328 55 75 449 985 122410 31 82 566 708 906 123095 139 363 617 858 932 124069 181 88 200 624 [400] 794 125001 160 290 [400] 570 617 61 805 126198 485 541 631 839 956 127091 93 377 439 71 511 59 77 705 41 54 128087 146 49 74 442 629 129371 73 579

130369 843 89 981 94 131001 [400] 223 65 412 551 659 909 132074 158 318 490 690 702 5 813 133150 204 441 683 134157 291 454 637 39 135013 [300] 88 112 264 88 459 531 [300] 54 93 793 998 136000 163 417 601 53 88 765 137145 262 558 655 968 [300] 138122 94 251 467 613 835 70

140098 [400] 335 [400] 462 581 683 [300] 775 854 85 141071 98 104 887 142750 880 985 143288 382 435 555 144215 99 300 4 416 855 145362 63 567 609 59 85 833 949 146164 226 441 147043 87 165 304 25 [300] 95 539 148115 369 538 93 [300] 826 43 965 149088 117 60 279 445 86 88 528 76 724 [3000] 91 [400]

150025 35 678 735 814 151534 812 152003 106 10 422 523 691 885 904 153136 67 556 713 29 987 154112 [300] 638 789 [500] 881 155389 479 653 704 861 156140 331 81 633 708 920 157122 390 [300] 504 [300] 24 962 158051 96 98 123 425 757 803 79 159062 210 59 523 710 13 24 802 12 47

160060 534 862 928 161708 [300] 14 968 99 162127 250 [400] 61 563 658 926 163070 320 473 540 622 49 709 902 66 164315 535 670 165017 168 332 35 644 772 825 41 55 166163 392 459 64 712 78 167794 932 [400] 168124 39 [300] 224 563 75 839 [300] 69 169619 98

170025 [300] 83 90 406 88 741 813 902 55 171024 61 357 513 859 172037 144 476 881 173107 32 85 417 61 672 [300] 823 [400] 52 174127 30 66 241 362 689 770 900 175097 [300] 161 292 345 511 [300] 965 176268 95 554 64 725 861 84 177017 73 88 226 41 91 340 896 967 178240 349 412 502 684 994 179137 504 832 92

180047 535 741 181212 580 735 81 94 931 52 182591 628 73 780 183032 70 126 263 82 [300] 396 543 692 794 835 912 184028 134 479 642 781 185197 285 387 669 782 84 186245 464 500 629 55 762 875 991 187023 33 131 278 339 904 188509 920 189118 [400] 204 63 648 84 760 82 90

190073 93 115 245 404 [300] 6 191022 59 290 347 563 761 192059 213 405 594 647 770 854 917 90 193191 257 73 [300] 443 743 194061 190 721 25 52 874 900 53 195192 230 58 329 60 688 196004 31 [3000] 41 107 61 305 77 624 197250 [300] 348 71 480 720 [1000] 45 829 928 198054 663 825 199641 59 705

200069 349 421 57 201003 203 454 571 82 618 [300] 963 202013 377 424 885 921 69 203206 305 54 610 30 768 804 55 204090 254 420 35 677 93 848 205008 386 93 652 703 206260 68 329 499 511 670 741 98 878 207142 92 293 385 208014 26 29 508 [500] 717 209064 138 226 94 623 73 797 860 985 90

210207 61 [300] 337 489 211158 257 555 754 918 94 212001 362 486 790 213023 117 46 539 44 681 858 67 926 38 46 57 214231 678 999 [300] 215111 215 51 566 [400] 216089 467 721 68 820 30 81 217150 853 218026 42 74 149 260 342 454 578 82 695 919 40 52 219052 101 348 73 669 782 857 61

220154 63 521 783 827 221132 259 683 866 98 222004 306 42 406 75 80 659 708 31 [400] 887 223148 94 96 486 [400] 588 604 770 97 224019 171 535 [300] 781 897 942 225118 838 936 226439 58 915 66 227077 437 702 12 68 228036 54 146 654 59 229023 503 87 822

230050 97 105 54 320 30 404 97 998 231000 15 97 186 309 88 440 [400] 78 712 25 950 232225 47 330 506 18 693 725 55 957 233124 81 485 589 696 744 846 85 234157 478 [500] 615 48 80 735 944 235294 236133 81 [300] 277 451 [400] 59 734 [300] 42 237013 180 287 998 238328 518 882 239033 289 555 672 77 723 943

240036 44 81 160 80 352 510 64 [300] 634 63 786 967 82 241007 9 293 96 489 562 645 967 242065 186 303 64 70 83 409 [300] 511 42 764 243221 57 657 922 244120 78 [300] 238 312 482 504 40 681 45 806 245056 395 563 780 812 29 38 246338 461 85 673 850 [400] 928 53 [300] 73 98 247056 58 83 153 [500] 355 455 82 821 77 91 248162 71 635 703 34 92 96 249015 66 435 522 [300] 625 891 909

250060 115 68 200 95 301 [300] 737 8[illegible] 861 251083 525 615 18 824 946 252043 66 115 665 71[illegible] 253177 204 486 762 70 254211 44 97 562 99 651 940 82 255130 [400] 209 358 [500] 587 708 849 256191 253 417 88 606 257022 328 502 67 616 41 82 750 258242 413 55 530 771 259092 315 676

260149 465 515 719 39 804 904 59 261139 81 368 88 532 665 705 47 956 262068 393 433 674 923 88 263008 87 370 [300] 464 798 912 264206 [300] 420 643 854 945 50 265069 296 504 91 826 266256 766 82 [500] 267067 76 171 390 441 610 34 756 948 268156 203 91 94 660 269022 [400] 189 287 380 597 665 920

270072 90 147 210 28 301 71 538 981 271284 [300] 363 520 [300] 764 272013 456 632 901 26 273083 237 43 339 436 610 274032 317 536 84 669 804 62 981 275021 272 377 417 25 510 724 855 929 276014 202 358 672 277002 250 449 507 54 611 65 997 278079 96 100 14 62 63 401 67 622 727 35 279533 87 962

280175 490 281041 122 285 86 426 75 76 535 634 85 282825 37 [300] 961 99 283361 577 636 96 736 58 829 284050 261 354 583 748 75 919 94 285161 91 333 92 587 [3000] 843 913 [300] 286084 296 361 432 45 [10000] 555 690 707 830 57 76 287016 438 88 513 [500] 639 59 723 40 838 950 288218 414 23 741 72 289245 67 496 594 640 841 931

290112 13 33 97 243 595 801 291357 545 56 607 813 292093 413 627 72 706 10 847 293090 129 74 205 45 349 404 16 79 545 608 294054 403 45 856 928 295049 [300] 135 99 527 296089 159 228 595 792 927 297006 97 374 592 721 94 298060 86 591 [300] 745 75 93 909 299310 [300] 17 67 513 34 620 81 762 [300] 873 [300]

300011 [3000] 53 985 301046 207 434 65 770 91 801 67 979 302037 665 755 303002 119 24 691 712 81 808 27 76

Spółka stolarska POZNAŃ tylko Jezuicka 5 poleca meble i całkowite wyprawy

Skład Rzeźbiarsko- oraz Akustyczna S. C. m. b. H. przy Farze. Telf. 207.

w wielkim wyborze po przystępnych cenach i na dogodnych warunkach.

Nakładem i drukiem Fr. Chocieszyńskiego w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny Franciszek Laurentowski w Poznaniu.